

INNOSTUSKIRJA. NYT!

SOSIOKULTTUURISEN TOIMINNAN POLUNPÄITÄ

SISÄLLYSLUETTELO

LUKIJALLE.....	4
1. NÄKYJÄ VAPAUDESTA, VÄLITTÄMISESTÄ JA IHMISYYDESTÄ.....	7
2. IHMISYYS - KESKENERÄISEKSI JÄÄNYT PROJEKTI.....	11
Hyvän elämän lähteillä.....	12
Yhteisöllisyys osallisuutena ja osallistumisena.....	13
Kulttuuriperinnöstä kulttuuritekoihin.....	14
3. SOSIOKULTTUURINEN INNOSTAMINEN.....	15
Innostamisen juurilla.....	16
Innostamisen idea.....	17
Dialogi.....	19
Ristiriidat voimavarana.....	19
Aito yhteisö.....	20
Ideasta eteenpäin.....	21
Luova lepo ja olemisen ylistys.....	22
4. INNOSTAJAN TYÖVÄLINEET.....	25
Projektin johtaminen.....	26
Innostaja tulenkantajana.....	26
Osallistava suunnittelu.....	28
Innostaja tutkimusmatkailijana.....	19
Tutkimuksen tiet.....	29
Tutkimuksen tulkinnat.....	31
Arviointi matkakertomuksena.....	32
5. SOSIOKULTTUURISEN TOIMINNAN KÄYTÄNTÖJÄ.....	35
Sukelluksia yhteisötaiteeseen.....	36
Innostaminen yhteisöteatterin kartalla.....	42
Yhteisötanssin polunpäitä.....	49
Liikkuva yhteisö.....	54
6. OMILLE POLUILLE.....	59
LÄHDEKIRJALLISUUS.....	63

LUKIJALLE

Olemme kaikki oman aikamme lapsia. Yhteisö ja kulttuuri johon synnyimme, määrittää pitkälti maailmankuvamme ja antaa tiettyyn pisteeseen asti myös motiivit ja tavoitteet teoillemme. Samaan aikaan olemme kuitenkin myös tulevien aikakausien isiä ja äitejä. Luomme omalla toiminnallemme puitteet tulevien sukupolvien elämälle. Tähän yhteisölliseen ja kulttuuriseen “vanhemmuuteen” heräämisestä ja yhteisöllisestä ja kulttuurisesta luovuudesta on tässä kirjassa kysymys.

Innoituksensa kirja on saanut sosiokulttuurisen innostamisen teoriasta ja käytännöistä. Käsitteenä sosiokulttuurinen innostaminen muotoutui Ranskassa toisen maailmansodan jälkeen, kun sodan runtelemaan yhteiskuntaan pyrittiin luomaan toivoa. Mutta sosiokulttuurista innostamista ja innostumista on ollut aina. Järjestöihmiselle innostamisen käsitteen etymologiset määritteet ovat jokseenkin tutunoloisia: latinan anima tarkoittaa elämää ja ainakin nuorisoseurapiireissä viljalti lausuttua elähdyttämistä.

Innostaminen on elämän antamista, toimintaan motivoitumista, suhteeseen asettumista, yhteisön puolesta toimimista. Määritelmien ytimessä on siis ajatus innostamisesta tapana elähdyttää ihmisten herkistymisen ja itsetoteutuksen prosessia. Suomessa aihetta on tutkinut mm. dosentti Leena Kurki, jonka teokseen Sosiokulttuurinen innostaminen tämän kirjan näkemykset pitkälti pohjautuvat.

Kirja on omistettu nuorisoseuraliikkeelle, jonka piiristä on kautta aikain noussut aitoja sosiokulttuurisia innostajia, sekä 100 vuotta täyttäneelle opintokerhotyölle, jonka virikeaineistoksi se on myös suunniteltu.

Innostuskirjaa voi lukea itsekseen, mutta parhaiten se soveltuu käsiteltäväksi opintokerhossa tai muussa ryhmässä. Ohjeita opintokerhomootoiseen toimintaan saa Opintokeskus Kansalaisfoorumista (www.kansalaisfoorumi.net).

Luvun *Ihmisyys - keskeneräiseksi jäänyt projekti* tavoitteena on rohkaista tarkastelemaan kriittisesti sitä sosiaalista todellisuutta, jossa elämme, ja sen kulttuurin perusolettamuksia, joka luo pohjan ajattelullemme. Jokainen meistä tekee jatkuvasti havaintoja niin ympäröivästä maailmasta kuin omasta sisäisestä todellisuudestaan. Havaintojen pohjalta teemme johtopäätöksiä, jotka ohjaavat toimintaamme. Koska suuri osa ajattelustamme perustuu muiden ihmisten tekemiin havaintoihin ja johtopäätöksiin, ohjautuu myös

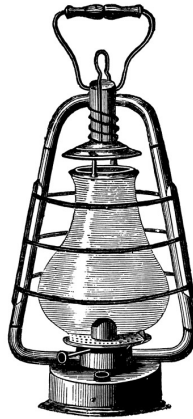
suuri osa toiminnastamme perinteen, auktoriteettien ja tieteellisen tutkimuksen mukanaan tuomiin tulkintoihin todellisuudesta.

Kirjan myöhemmissä luvuissa johdatellaan lukijoita sosiokulttuurisen toiminnan polunpäihin, sillä pelkkä pohdiskelu ei riitä. Meidän on uskallettava muuntaa yhteisölliseksi ja kulttuuriseksi todellisuudeksi omat näkemyksemme ja kokemuksemme maailmasta. Voimme ilmentää näitä näkemyksiä ja kokemuksia monella tavalla esimerkiksi uskonnollisen, yhteiskunnallisen tai poliittisen toiminnan kautta. Tämän kirjan oletuksena on kuitenkin, että yksi parhaita ja puhuttelevimpia tapoja on pukea näkemyksemme kulttuurisen tekemisen muotoon. Sellaiseen yhdessä tekemiseen, jota nuorisoseuroissa on vuosikymmenien aikana harjoitettu.

Lämmin kiitos dosentti Leena Kurjelle ja kollegoille arvokkaista kommenteista ja myötäelämisestä sekä Opetushallitukselle hankkeen rahallisesta tukemisesta.

Toimituskunta Pekka Kinnunen, Liisa Penttilä, Jaakko Rantala, Kauko Salonen ja Timo Tervo.

1. NÄKYJÄ VAPAUDESTA, VÄLITTÄMISESTÄ JA IHMISYYDESTÄ

Tämä kirja on kirjoitettu sinulle, joka olet päättänyt haluta elämältäsi enemmän ja olet innostunut tietämään mitä tämä enemmän voisi olla. Kulttuurissamme on vallalla harhaanjohtava uskomus, joka on saanut monet kuvittelemaan, että onni olisi ostettavissa. Onneen ei kuitenkaan ole olemassa oikotietä, vaan parempaan elämään pyrkiessäsi joudut tekemään kovasti töitä ja asettamaan monet ajatuksesi, asenteesi ja uskomuksesi kyseenalaiseksi. Oppimaan ja poisoppimaan. Mutta olet varmasti samaa mieltä siitä, että olet tämän vaivan arvoinen.

Innostuskirjan ensimmäinen näky on näky vapaasta ihmisestä, joka pettymystenkin uhalla uskaltaa toivoa. Näky ihmisestä, joka haluaa vapautua niin sisäisistä kuin ulkoisista kahleista oppiakseen uutta ja kytäkseen elämään täyttä elämää.

Emme elä yksin maailmassa. Kysymystä hyvästä elämästä on tarkasteltava myös yhteisöllisestä näkökulmasta. Yhteisö, jossa elämme, luo sääntöineen ja normeineen sosiaalisen kentän, joka joko tukee, tai estää pyrkimyksiämme hyvään elämään. Usein saatamme jopa nähdä muut ihmiset, ja sen että he eivät arvosta meitä, tai koko yhteiskunnan, suurimpana esteenä omalle onnellisuudellemme. Tähän uskomukseen emme kuitenkaan saa tuudittautua, sillä vastavuoroisesti me arvostamisellamme tai arvostamattomuudellamme, joko helpotamme, tai vaikeutamme toisten ihmisten elämää. Lähtekäämme siis yhdessä etsimään sellaisia yhteisöllisyyden ja sosiaalisen elämän muotoja, jotka tarjoavat yhteisön kaikille jäsenille mahdollisuuden hyvään elämään ja osallisuuteen.

Innostuskirjan toinen näky on näky välittämisestä. Näky yhteisöstä, jonka jäsenet voivat luottaa siihen, että heidät hyväksytään, ja että he saavat osansa yhteisestä hyvästä. Näky ihmisistä, jotka ovat valmiita näkemään vaivaa sen eteen, että edellä kuvattu toteutuisi.

Yksilön ja yhteisön hyvää elämää ei rakenneta hetkessä. Tietoa siitä, mikä johtaa hyvään ja mikä pahaan, mikä toimii ja mikä ei toimi, on kartutettava jatkuvasti. Tämä tieto on taltioituneena ihmisyyhteisöjen kulttuuriin. Hyvin laajassa mielessä voimmekin määritellä sanan kulttuuri merkitysjärjestelmäksi, joka sisältää sekä ennen meitä eläneiden että meidän omat käsityksemme siitä, miten voimme säilyä hengissä ja saavuttaa hyvän elämän. Eläimiin verrattuna ihminen ei elä vain vaistojojensa ja viettiensä varassa, vaan myös kulttuurin sisältämien merkitysten opastamana.

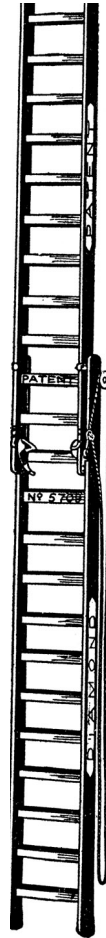

Kulttuurissa ei ole kysymys pelkästään perinteiden vaalimisesta, vaan myös uuden kulttuurin luomisesta.

Näitä kulttuurisia merkityksiä ihmiset ovat kautta aikojen välittäneet toisilleen niin tarinoiden ja kertomusten muodossa, kuin myös draaman, tanssin ja musiikin keinoin. Myös uskonnot, ja viime aikoina yhä enemmän tiede, välittävät näitä kulttuurisia merkityksiä. Kulttuuri ei kuitenkaan ole pelkkää kerrontaa, vaan myös tekoja ja niiden seurauksia, kuten rakennettu kulttuuri ja tavat, joilla hankimme elantomme.

Innostukirjan kolmas näky on näky ihmisyydestä. Näky sellaisesta kulttuurista, joka edistää nykyisten ja tulevien ihmisten hyvää elämää. Ihmisyyden kulttuuria on kulttuuri, joka korjaa itse itseään, silloin kun kulttuuriset perusolettamukset ovat joko vanhentuneet tai muutoin osoittautuneet vääriksi. Niinpä kulttuurissa ei koskaan ole kysymys pelkästään perinteiden vaalimisesta, vaan myös uuden kulttuurin luomisesta.

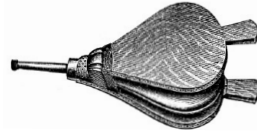

2. IHMISYYS - KESKENERÄISEKSI JÄÄNYT PROJEKTI

Johdannossa puhuttiin hyvästä elämästä, vapaudesta, välittämisestä ja ennen kaikkea ihmisyydestä. Tässä luvussa tarkastellan tarkemmin näitä esiin nostettuja teemoja. Ennen kuin jatkat kirjan lukemista, pysähdy hetkeksi miettimään tekstissä esitettyjä kysymyksiä itsensä löytämisestä ja minuudesta sekä yhteisöllisyydestä ja kulttuurista.

Käytettäessä kirjaa opintokerhon oppimateriaalina, seuraavat kolme teemaa, Hyvän elämän lähteillä, Yhteisöllisyys osallisuutena ja osallistumisena ja Kulttuuriperinnöstä kulttuuritekoihin, voidaan käsitellä kolmessa erillisessä kokoontumisessa. Ehdotamme, että kukin kerhon jäsen miettii ensin oman vastauksensa yhteen kysymyksen kerrallaan ja tämän jälkeen kysymyksestä keskustellaan yhdessä.

Hyvän elämän lähteillä

1. Amerikkalaisen kirjailijan Henry Thoreaun (1817-1862) mielestä useimmat ihmiset elävät hiljaisen epätoivon elämää. Mitä mieltä sinä olet tästä olettamuksesta? Ovatko ihmiset keskimäärin tyytyväisiä elämäänsä, vai pikemminkin epätoivoisia? Entä kuinka tyytyväinen olet omaan elämäntilanteeseesi, kallistuuko vaaka tyytyväisyyden, vai tyytymättömyyden puolelle?

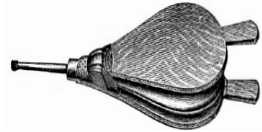
2. Kulttuuri on aina sisältänyt oppeja siitä, miten ihmisen elämä onnistuu. Aiemmin nämä käsitykset elämän onnistumisesta olivat yksiselitteisempiä. Tämän päivän ihmiselle on tarjolla monenlaisia vaihtoehtoisia “hyvän elämän taktiikoita”. Millainen on oma hyvän elämän strategiasi? Onko siinä mukana sellaisilla tekijöillä kuin hyvät ihmissuhteet, itsensä ilmaiseminen, oma henkinen kasvu, aineellinen hyvinvointi, tai terveys? Pystytkö jäljittämään ne lähteet, joista olet tämän strategian omaksunut. Onko kyseessä perimätieto, muiden opetukset, vai omat pohdiskelut?

3. Länsimaiseen ajatteluun sisältyy usko siihen, että jokainen ihminen on oman onnensa seppä. Voiko ihminen sinun mielestäsi ratkaisevasti vaikuttaa omaan kohtaloonsa, vai ovatko todelliset muutokset ihmisen elämässä sittenkin kiinni olosuhteista, sattumista ja muiden ihmisten tekemisistä, tai tekemättä jättämisistä?

4. Kyetäkseen elämään kokonaisvaltaisesti täysipainoista elämää, ihmisen on tunnettava itsensä ja omat odotuksensa elämältä. Millaisia odotuksia, toiveita, unelmia sinulla on, mitä odotat elämältääsi?

5. Millaiset asiat yleensä saavat sinut innostumaan ja inspiroitumaan eniten? Milloin olit viimeksi todella innostunut?

Yhteisöllisyys osallisuutena ja osallistumisena

1. Ihminen määrittellään usein sosiaalisesti eläimeksi. Mitä tällä määrittelmällä sinun mielestäsi pohjimmiltaan tarkoitetaan?

2. Muut ihmiset voivat sekä helpottaa, että vaikeuttaa yksittäisen ihmisen elämää. Millä tavoin se yhteiskunta, jossa sinä elät, edistää onnellisuuttasi? Entä miten yhteisö rajoittaa, tai estää pyrkimyksiäsi kohti hyvää elämää?

3. Eläinyhteisössä on selkeä nokkimisjärjestyksensä, jota lauman jäsenet toteuttavat vaistonvaraisesti. Ihmisten kulttuuriin on sisäänkirjoittuna voimakas tasa-arvoisuuden ihanne, mutta yhteisöjen todellisuus ei läheskään aina täytä tätä ihannetta. Mistä sinun mielestäsi ihmisten välinen epätasa-arvo, valtataistelut ja toisen ihmisen alistaminen johtuvat?

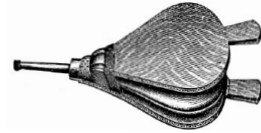
4. Aito yhteisöllisyys edellyttää ristiriitojenkin uhalla avointa ja suoraa vuorovaikutusta ihmisten kesken. Miten tällainen vastavuoroinen nähdäksesi ja kuulluksi tuleminen voidaan mielestäsi tunnistaa? Miten sitä voidaan edistää erilaisissa yhteisöissä; perheissä, työpaikoilla, yhdistyksissä ja politiikassa?

5. Demokraattinen yhteiskunta edellyttää toimiakseen aktiivisia kansalaisia. Yhteiskunnallisiin asioihin osallistuminen näyttää kiinnostavan tänä päivänä yhä harvempia. Usein tyydytään vain kritisoimaan vallassa-olijoita siitä, kuinka huonosti he ihmisten asioita hoitavat. Mistä sinun mielestäsi johtuu luottamuspula politiikkaan ja poliitikkoihin? Voitaisiinko yhteisiä asioita mielestäsi hoitaa jollain uudella tavalla, jotta päätösten tekeminen meitä kaikkia koskevissa asioissa ei jäisi liian harvojen ihmisten yksinoikeudeksi ja -velvollisuudeksi?

6. Yksilönä ja yhteisönä kuulumme aina johonkin suurempaan

kokonaisuuteen. Globalisaatio ja informaatioteknologia muuttavat jatkuvasti käsityksiämme perinteisistä, niin valtiollisista kuin kulttuurisistakin rajoista. Talouselämässä globalisaatiolla on vuosisataiset perinteet. Tarvitaanko mielestäsi globaalia yhteisöllisyyttä, ja jos, niin miten sitä voitaisiin edistää?

Kulttuuriperinnöstä kulttuuritekoihin

1. Kulttuurin käsite on peräisin maanviljelyä tarkoittavasta latinan colere -verbistä, mutta jo Cicero (106-43 eKr.) antoi käsitteelle merkityksen cultura animi “hengen viljely”. Kasvattamisen päämääränä on ihmisen kehittäminen vastaamaan omaa olemustaan, ihmisen ideaa. Hengenviljely oli sivistymistä, kasvamista tietoiseksi itsestään ja siitä, mitä ihminen on.

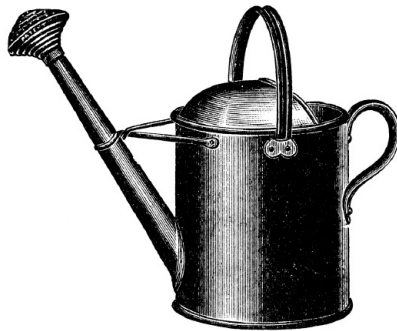
Jaksaako tämän päivän ihminen mielestäsi innostua hengen viljelystä ja millaista se voisi tänä päivänä olla?

2. Kulttuuri on määritelty Ciceron jälkeen lukemattomilla erilaisilla tavoilla. Edellä kulttuuri määriteltiin merkitysjärjestelmäksi, joka sisältää ihmisten käsitykset siitä, miten yhteisö säilyy hengissä ja mahdollistaa jäsenilleen hyvän elämän. Millaisia ohjeita kulttuuri (suomalainen, länsimainen, kristillinen...), jossa sinä elät, antaa hyvän elämän saavuttamiseksi? Antaako se vinkkejä siitä, mikä on elämän tarkoitus?

3. Aiemmin väitettiin, että erilaisten taidemuotojen tehtävänä on kulttuuristen merkitysten välittäminen ihmiseltä toiselle. Voidaanko sinun mielestäsi taiteelle asettaa tällaisia tavoitteita, ja jos voidaan, miten tässä tehtävässä onnistuu korkeakulttuuri ja miten kansankulttuuri?

4. Miten sinä määrittelisit ihmisen ja kulttuurin suhdetta, onko kulttuurilla merkitystä ihmisen arkipäivään muutoin kuin kulttuurin harastamisena? Entä onko ihmisen tekemisillä ja tekemättä jättämisillä vaikutuksia kulttuuriin? Voiko jokainen ihminen tehdä kulttuuritekoja?

5. Aikojen kuluessa eri kansakuntien kulttuurit ovat nousseet ja tuhoutuneet. Missä elinkaarensa vaiheessa mielestäsi on länsimainen kulttuuri, onko se nousemassa vai hiipumassa? Millaisia piirteitä sinä arvostat länsimaisessa kulttuurissa ja miten sitä tulisi mielestäsi uudistaa?

3. SOSIOKULTTUURINEN INNOSTAMINEN

Innostamisen juurilla

Nuorisoseuraliikkeellä on erityisen kiinteä yhteys suomalaiseen innostamisen historiaan. Vaikka toimintamuodot ovat moninaiset, kyse on pohjimmiltaan vahvasta lähiyhteisön tukeen nojaavasta yksilön omaehtoisuuteen perustuvasta yhteiskunnallisesta toiminnasta ja kasvatustyöstä.

Sosiokulttuurisen innostamisen teoriat ja käytännöt ovat viime aikoina nousseet esille aikuiskasvatukseen ja elinikäiseen oppimiseen liittyvissä järjestöllisen sivistystyön tarkoitusta, merkityksiä ja mahdollisuuksia käsittelevissä pohdinnoissa ja toimintamalleissa. Yhteiskunnallinen murros on tuonut kolmannella sektorilla toimivien sivistysjärjestöjen eteen todellisuuden, jossa yhteisö-, taide-, liikunta- ja kulttuurikasvatuksellisten painotusten lisäksi tarvitaan myös sosiaalipedagogista ymmärrystä ja osaamista.

Itsenäisenä tieteellisenä oppialana sosiaalipedagogiikka, jonka piiriin sosiokulttuurinen innostaminen kuuluu, on monitahoinen yhteiskunnallinen, inhimillisyyttä, henkisiä arvoja sekä yhteisöllistä oppimista edistävä liike. Yhteiskunnallisena toimintajärjestelmänä sosiaalipedagogiikka on sosiaalisten ongelmien ehkäisyä ja lieventämistä pedagogisin keinoin. (Hämäläinen, Kurki 1997). Tässä tehtävässä myös järjestömuotoinen sivistystyö voisi palata juurilleen.

Paulo Freiren (1921-1997) mukaan todellisen kasvatuksen tulee aina olla profeettallista. Juho Hollo (1895-1967) taas puhuu kasvatuksellisesta näkemisestä, kasvatuksellisten erityispiirteiden tunnistamisesta sosiaalisessa monimuotoisuudessa (Hollo 1927, Suoranta 1997). Näissä molemmissa on kysymys pedagogisesta näystä, heräämisestä, sosiaalisen teorian ja käytännön silloittamisesta kulttuuriseksi toiminnaksi vapauden puolesta.

Innostamisella on suomalaisessakin kulttuurissa syvät, runonlaulu- ja arkkiviisuperinteeseen ulottuvat juuret. Myös monenlaiset elinkeinoihin liittyvät yhteistoimintamuodot sekä juhlat, leikit ja tarinat liittyvät samaan perinteeseen. Myöhempää ja edelleenkin toimivaa suomalaista innostamisen historiaa edustavat herätysliikkeet, raittius- ja työväenliike sekä kylätoiminta, vapaapalokunnat ja osuustoiminta. Viime aikoina on kolmannelle sektorille yhteiskunnallisten palveluiden täydentäjiksi syntynyt uusia kansalaistoiminnan muotoja, kuten työpajatoiminta, työttömien osuuskunnat, yhteisöteatterit ja erilaiset vapaaehtoisyhdistykset.

Nuorisoseuraliikkeellä on erityisen kiinteä yhteys suomalaiseen innostamisen historiaan. Vaikka toimintamuodot ovat moninaiset, kyse on pohjimmiltaan vahvasta lähiyhteisön tukeen nojaavasta yksilön omaehtoisuuteen perustuvasta yhteiskunnallisesta toiminnasta ja kasvatustyöstä.

Innostamisen idea

Laajasti ottaen kaiken inhimillisen toiminnan voidaan katsoa olevan sosiokulttuurista, koska ihminen on aina osa omaa yhteisöään ja omaa kulttuuriaan. Sosiokulttuurisen innostamisen hengen mukaista on toiminta, joka lähtee liikkeelle ihmisen tarpeista, ei niinkään totutuista, yhteiskunnallisten järjestelmien ylläpitämistä painottavista toimenpiteistä. Ihmistä palvelemaan rakennetuilla organisaatioilla on usein taipumus unohtaa alkuperäinen perustehtävänsä ja keskittyä järjestelmänsä ylläpitämiseen.

On olemassa kulttuurista, kasvatuksellista, sosiaalista, urheilullista, yhteisöllistä, vapaa-aikaan ja turismiin liittyvää innostamista.

Sosiokulttuurinen toiminta voi yhtä hyvin olla niin uuden toiminnan tai projektin aloittamista kuin jo olemassa olevan toiminnan (harrastusryhmä, yhdistystoiminta, jo alkanut projekti) suuntaamista sosiokulttuurisesti. Rimaa ei siis kannata laittaa liian korkealle.

Sosiokulttuurisen toiminnan päätavoitteina on herättää elämää siellä, missä sitä ei näytä olevan sekä saada ihminen uskomaan unelmiinsa, joiden olemassaolon hän on unohtanut. Tosiasiassa kaikkialla, missä on ihmisiä, on myös elämää ja kaikkialla, missä on elämää, on olemassa myös unelmia. Kyse on herkistymisestä, heräämisestä ja liikkeelle lähtemisestä, eli motivaation herättämisestä ja uskon vahvistamisesta. Näiden kautta ihmisellä on mahdollisuus lähteä liikkeelle, ottaa aloitteellinen roolin suhteessa itseensä ja omaan ympäristöönsä. Innostuminen rohkaisee häntä toimimaan itsenäisesti ja vastuuntuntoisesti. Ulkopuolelta tuleva sitouttaminen on tarpeetonta kun toiminnan motiivina on oman elämän ja elinympäristön laadullinen ja sosiaalinen muutos.

Sosiokulttuurinen toiminta on kasvun, tiedostamisen, osallistumisen ja luovuuden liike. Tavoitteena on yksilöllinen ja yhteisöllinen kehitys, joka tukee aloitteellisuutta, asioiden täytäntöönpanoa, itsenäistä toimintaa ja vastuuntuntoa. Sen tarkoituksena on tukea ja saada esiin niitä kykyjä, jotka ovat heikkoina ja tiedostamattominakin jo olemassa. Sosiokulttuurinen toiminta motivoi, herättää, vahvistaa ja koordinoi yksilön kykyjä ja voimia sekä hänen osallistumistaan sosiaaliseen, kasvatukselliseen ja kulttuuriseen toimintaan. Nämä kolme sisällöllistä ulottuvuutta ovat aina, tilanteesta riippuen, hieman eri painoituksin läsnä innostamisen ja innostumisen prosessissa.

Innostaminen on kaikkien niiden toimenpiteiden yhdistelmä, jotka luovat sellaisia osallistumisen prosesseja, joissa ihmiset kasvavat aktiivisiksi toimijoiksi yhteisössään. Sosiokult-

tuurisen innostajan motiivina tuleekin olla enemmän toimijoiden kuin hänen omat tarpeensa. Paasaaminen ja kansan kiihottaminen, tai suunnitelmiksi

jäävät hyvät uudistusideat, eivät ole sosiokulttuurista toimintaa. Innostamisen tarkoituksista merkittävimmiksi on toiveikasta nimetä tavoite, jossa ihmiset tulevat tietoisiksi historiallisesta roolistaan yhteisössään, yhteiskunnassaan ja maailmassa. Samalla herätään huomaamaan arjen toiminnan ja lähiyhteistyön kytkennät laajempaan yhteisölliseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan.

Dialogi

Dialogi on yksi innostamisen ydinkäsitteistä. Viimekädessä dialogissa on kysymys ihmisten välisestä onnistuneesta vuorovaikutuksesta. Siitä että ihmiset suostuvat kuulemaan ja tulevat kuulluiksi. Kysymys on halusta uskaltautua tasapuoliseen suhteeseen muiden toimijoiden kanssa. Aito Minä-Sinä -suhde on avoin, suora, molemminpuolinen ja läsnäoleva. Toinen ihminen kohdataan aidosti ja vertailematta, koko olemuksella. Minä-Se, subjekti-objekti -suhteessa toinen koetaan esineenä eikä häntä osata kuunnella. Paulo Freire korostaa persoonaksi kasvamisen perusedellytyksenä aitoa, autenttista dialogia, jonka avulla voimme saada tietoa toisten kokemasta todellisuudesta ja estää vieraantumistamme toisista. Tietäminen onkin aina vuorovaikutussuhde, dialoginen prosessi. Siksi todellisuus, joka ei ole yhteydessä toiseen ihmiseen, on keinotekoinen. Aidossa dialogissa kaksi ihmistä pohtii ja arvioi sekä luo uudelleen elämänsä todellisuutta.

Yhteisön sisällä käytävää dialogia voitaisiin nimittää horisontaaliseksi. Tämän lisäksi tarvitaan keskustelua yhteisön ja sen toimintaympäristön kanssa. Tällainen vertikaalinen dialogi on sosiokulttuurisen toiminnan kannalta vähintään yhtä merkittävää kuin horisontaalinen. Yhteisön uudistuminen ja kyky luoda merkittävää kulttuuria syntyy nimenomaan sen uskalluksesta kommunikoida toimintaympäristönsä kanssa. Sisäänlämpiävä nurkkakuntainen yhteisö ei ole pitkään elinkelpoinen.

Ristiriidat voimavarana

Aito, rehellinen dialogi johtaa ennemmin tai myöhemmin väistämättä

ristiriitoihin ja jännitteisiin yhteisön sisällä sekä yhteisön ja sen toimintaympäristön välillä. Yhteiskunnalliseen kehitykseen ja muutokseen tähtäävän sosiokulttuurisen toiminnan näkökulmasta nämä ristiriidat ja jännitteet ovat pikemminkin siunauksia kuin vitsauksia. Avoimen vuorovaikutuksen avulla yhteisö pääsee yli ristiriitojen ilman että yhteisön sisäiset valtasuhteet tai yhteisön jäsenten saavutetut edut muodostuisivat esteeksi yhteisön kehittämiselle.

Toiminnan teoriaa ja kehittävää työntutkimusta tutkinut Yrjö Engeström (1998) menee vielä pidemmälle korostaessaan ristiriitojen ja jännitteiden merkitystä erilaisten toimintajärjestelmien (esimerkiksi työyhteisö tai yhdistys) ja niitä vastaavien toimintakulttuurien kehittämiselle ja uudistumiselle.

Kyseessä on perustavanlaatuinen jännite annetun kulttuurin omaksumisen ja uuden kulttuurin luomisen, sosialisaaion ja innovaation, normaalin ja poikkeavan, kontrollin ja arvaamattomuuden välillä. Tämä jännite on sisäänrakennettu kehitykseen ja muutokseen eikä sitä voi häivyttää pois asettumalla joko annetun kulttuurin omaksumisen tai uuden luomisen puolelle. Engeström nimittää potentiaalista uutta asiantilaa lähikehityksen vyöhykkeeksi, joka merkitsee välimatkaa vallitsevan, epätydyttäväksi koetun toimintatavan ja ristiriitoihin ratkaisun tuovan, uuden toimintatavan välillä.

Aito yhteisö

Innostua voi yksinäänkin ja innostaa voi ilman, että muut innostuvat. Lauma eripuraisia ihmisiä, joilla ei ole halukkuutta kohdata toisiaan, ei ole aito yhteisö, koska yhteys ihmisten väliltä puuttuu. Sosiokulttuurisen toiminnan tavoitteena on aidon yhteisöllisyyden synnyttäminen. Aidon yhteisön keskiössä on sellainen sosiaalinen suhde, jota ohjaavat yhteiset intressit ja arvot. Ne eivät kuitenkaan riitä aitoon yhteisöllisyyteen, ainakaan pitkällä tähtäimellä. Oleellista on se, miten nämä yhteiset intressit ja arvot ovat muotoutuneet ja miten ne jatkuvasti muotoutuvat yhteisöllisessä prosessissa. Tulevatko yhteisön kaikkien jäsenten tarpeet ja näkemykset riittävästi huomioitua, vai määräytyvätkö intressit viime kädessä yhteisön tradition muovaamina, tai yhteisön vahvimpien jäsenten sanelemina.